

CENTRUL
Parteneriat pentru
Dezvoltare

PREJUDECĂȚI ȘI MARGINALIZARE ÎN MOLDOVA ANULUI 2022

Chișinău, Ianuarie 2023

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

Suedia
Sverige

Această notă este realizată de către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, în cadrul programului "Cetățeni activi, comunități prospere – Faza II", implementat din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și Suedia. Nota a fost elaborată cu suportul adițional oferit de IM Swedish Development Partners Moldova. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al donatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE	3
METODOLOGIE	4
NIVELUL DISTANȚEI SOCIALE ÎN MOLDOVA.....	6
ANEXA 1: INDEXUL DISTANȚEI SOCIALE ÎN FUNCȚIE DE CARACTERISTICILE DEMOGRAFICE ALE EȘANTIONULUI	9
DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE	10

AUTORI:

Natalia COVRIG
Vasile CANTARJI

INTRODUCERE

Ultimul secol a fost marcat de o serie de evenimente și transformări sociale care au avut implicații mari pentru relațiile sociale din întreaga lume. Evoluția socială și economică, crizele globale, urbanizarea au determinat dinamica schimbărilor în ceea ce privește atitudinile, nivelul de acceptare și toleranță față de diferite grupuri etnice, religioase, grupuri minoritare. Atitudinile sociale joacă un rol primordial în metabolismul relațiilor interpersonale și intergrupale. Acestea influențează considerabil comportamentele individuale sau colective, dobândind astfel un rol vital în organizarea raporturilor interpersonale și intergrupale (de la raporturile interetnice și interconfesionale, la cele ce vizează grupul de co-vârșnici). Atitudinile sociale influențează gândirea socială și raționamentele pe care le construim, acestea din urmă determinând nivelul de apropiere sau distanțare socială între indivizi și grupuri.

Distanțarea socială adesea se interferează cu elemente de discriminare, care presupune o tratare inegală a indivizilor sau grupurilor, în raport cu unele trăsături, cum ar fi apartenența etnică, rasială, religioasă etc. Generalizarea unei experiențe negative la un întreg grup, stereotipurile, prejudecățile, absența reală a cunoașterii poate conduce la distanțare socială nejustificată sau chiar la discriminare.

Această analiză prezintă nivelul de acceptare a grupurilor minoritare de către populația Republicii Moldova. Stabilirea nivelului de acceptare s-a realizat prin intermediul Indexului Distanței Sociale care măsoară distanța socială manifestată față de 13 grupuri minoritare din Republica Moldova, prin actualizarea și replicarea scalei distanței sociale Bogardus. (vezi [metodologia](#)). În acest context, distanța socială este definită ca nivelul în care populația ar accepta diverse grade de apropiere (prieteni, vecini, colegi de serviciu, membri de familie etc.) cu reprezentanții grupurilor minoritare. Cu cât nivelul de acceptare este mai mic, cu atât nivelul distanței sociale este mai mare.

Analiza de față pune în evidență tendințele cu privire la distanța socială, efortul de măsurare a acesteia fiind unul constant în ultimii 7 ani. Metodologia și itemii de măsurare s-au bazat pe eforturi mai ample ale Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurării Egalității din Republica Moldova în [anii 2015, 2018 și 2021](#). Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD) a venit cu un efort complementar de a măsura distanța socială în Moldova în [2020](#), analiza curentă fiind o continuare a acestui efort. Așadar, această analiză reprezintă o oportunitate de a evalua nivelul de progres în ceea ce privește acceptarea persoanelor din grupurile minoritare și/sau marginalizate din Moldova.

Analiza datelor sugerează că o bună parte dintre cetățenii Republicii Moldova dau dovadă de un nivel scăzut de acceptare și toleranță. Nivelul de acceptare pentru șapte grupuri minoritare este extrem de mic. În cazul persoanelor LGBT, persoanelor care trăiesc cu HIV, persoanelor foste deținute, persoanelor de religie musulmană, persoanelor de origine africană, persoanelor de etnie Romă și a persoanelor cu dizabilități intelectuale nivelul distanței sociale (nivelul de acceptare) variază între 2.1 și 5.7 (dacă nivelul de acceptare este mai mare de 2, atunci persoana nu ar accepta să fie vecin, prieten sau membru de familie cu reprezentantul grupului minoritar).

Distanțarea socială continuă să crească. Comparativ cu măsurările similare din anul 2018, nivelul general al distanței sociale nu s-a schimbat semnificativ. Deși pentru unele grupuri minoritare s-au înregistrat

METODOLOGIE

anumite progrese, pentru cele mai marginalizate categorii în societate nivelul de distanțare socială s-a înrăutățit semnificativ.

Nivelul distanței sociale este măsurat prin intermediul scalei de distanță socială Bogardus (Indexul Distanței Sociale). Scala are ca scop identificarea nivelului de acceptare prin stabilirea relațiilor cu persoane din grupurile minoritare care sunt acceptate de respondent (a se vedea tabelul de mai jos). Cel mai înalt grad de acceptare are indicele 0 și semnifică faptul că respondentul ar accepta ca o persoană dintr-un grup minoritar să devină membru al familiei. În același timp, cel mai mic grad de acceptare are indicele 6 și denotă faptul că respondentul ar exclude din țară membrii unui grup.

Nivelul de relaționare socială	Valoarea Indexului de Distanțare Socială	Modalitate de interpretare
Să fie rudă prin căsătoria cu un membru al familiei	0	Respondentul acceptă persoana din grupul minoritar pentru toate pozițiile, inclusiv membru de familie.
Să fie prieten	1	Respondentul acceptă persoana din grupul minoritar pentru toate pozițiile, cu excepția celei de membru de familie.
Să fie vecin	2	Respondentul acceptă persoana din grupul minoritar pentru toate pozițiile, cu excepția celei de membru de familie și prieten.
Să fie coleg de muncă	3	Respondentul acceptă persoana din grupul minoritar pentru toate pozițiile, cu excepția celei de membru de familie, prieten, și vecin.
Să fie cetățean al țării mele	4	Respondentul acceptă persoana din grupul minoritar pentru toate pozițiile, cu excepția celei de membru de familie, prieten, vecin și coleg de muncă.
Să fie vizitator al țării mele	5	Respondentul acceptă persoana din grupul minoritar pentru toate pozițiile, cu excepția celei de membru de familie, prieten, vecin, coleg de muncă și cetățean.
Aș exclude din țara mea	6	Persoana din grupul minoritar nu este acceptată de respondent nici în calitate de vizitator al RM.

Tabel 1. Nivelele de distanță socială utilizate în studiu

Sursa: Studiul privind percepțiile și atitudinile față de egalitate în Republica Moldova, Consiliul pentru Egalitate

În cadrul analizei, distanța socială a fost calculată pentru următoarele grupuri:

1. persoane cu dizabilități psiho-sociale și intelectuale;
2. persoane cu dizabilități fizice;
3. persoane LGBT;
4. persoane care trăiesc cu HIV;
5. persoane de etnie romă;
6. persoanele care nu vorbesc limba de stat;

7. persoane de etnie rusă;
8. evreii care locuiesc în Republica Moldova;
9. persoane de origine africană care locuiesc în Republica Moldova;
10. persoane străine care locuiesc în Republica Moldova, dar fără cetățenia țării;
11. persoane de origine musulmană;
12. alte minorități religioase;
13. persoane care au fost deținute (ex-deținuți).

Datele au fost obținute prin intermediul unui sondaj reprezentativ la nivel național.

Volumul eșantionului: 1033 persoane cu vârstă de 18 ani și mai mult;

Eșantion: stratificat, probabilist, bistadial;

Metoda de colectare a datelor: mixtă, CATI (55%) și CAPI (45%)

Criterii de stratificare: 13 regiuni geografice, care coincid cu unitățile administrativ teritoriale de până la revenirea la raioane, mediu rezidențial (urban-rural), mărimea localităților urbane (2 tipuri), numărul de populație ai localităților rurale (3 tipuri de localități rurale).

Reprezentativitate: eșantionul este reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, cu o eroare maximală de $\pm 3\%$;

Perioada de culegere a datelor: 16-23 noiembrie 2022. Chestionarul a fost redactat în limbile română și rusă, oferindu-se respondenților posibilitatea de a alege limba interviului.

		Număr	%
Total		1033	100,0%
Genul respondentului:	Masculin	406	46,7%
	Feminin	627	53,3%
Vârsta respondentului:	18-29 ani	135	17,9%
	30-44 ani	244	28,9%
	45-59 ani	239	23,5%
	60 + ani	415	29,6%
Nivel de studii:	Medii incomplete	164	16,3%
	Medii generale	234	22,2%
	Profesional - Tehnice	368	34,7%
	Superioare	267	26,8%
Ocupația respondentului:	Angajat	390	42,6%
	Șomer	133	14,5%
	Casnică/ student	126	14,8%
	Pensionar / Dezabilitate	384	28,1%
	Sunt copii	379	42,5%
Nivelul socio-economic:	Nivel scăzut	364	33,2%
	Nivel mediu	356	33,5%
	Nivel înalt	313	33,3%
Mediu de reședință:	Urban	466	46,0%
	Rural	567	54,0%

Tabel 2. Structura eșantionului

NIVELUL DISTANȚEI SOCIALE ÎN MOLDOVA

Gradul de acceptare a grupurilor minoritare este foarte mic în Moldova. Relațiile sociale pe care le construiește un individ sunt, în mare parte, determinate de atitudinile și prejudecățile pe care le împărtășește acesta. Distanța socială, potrivit conceptului Bogardus, definește nivelul de acceptare a grupurilor minoritare și modul cum un individ se percepe pe sine ca membru al unui grup și pe "ceilalți", care nu sunt membri ai aceluiași grup. Pentru a înțelege mai clar nivelul de acceptare a grupurilor minoritare în Republica Moldova, am analizat predispunerea populației de a construi relații sociale de intensitate medie cu diferite grupuri, cum ar fi relații de muncă sau de vecinătate. Datele indică faptul că majoritatea covârșitoare a populației (79%) nu ar accepta să fie vecini cu persoane LGBT, iar 60% nu i-ar accepta în calitate de colegi de muncă. Atitudini discriminatorii se atestă și în funcție de criteriul etnic – peste 30% nu ar accepta o persoană de etnie romă în proximitatea lor (fie că este vorba de locul de trai sau de muncă).

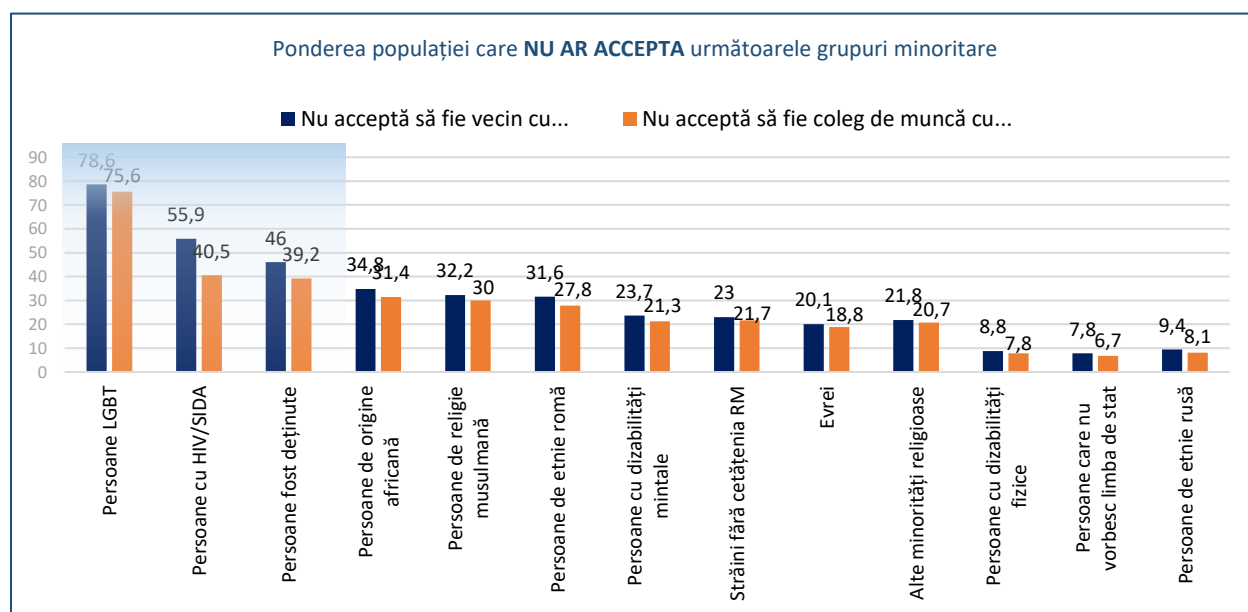

Figura 1. Ponderea persoanelor care nu ar accepta persoane din anumite grupuri drept vecini și colegi de muncă, %
Sursa: Sondaj național reprezentativ, CPD, 2022

Cel mai mic nivel de acceptare se atestă în raport cu șapte grupuri minoritare. Nivelul mediu al distanței sociale în Republica Moldova a fost estimat la **2,4** în 2022, pe scala de la 0 la 6, ceea ce semnifică că cetățenii acceptă o persoană dintr-un grup minoritar pentru toate pozițiile, cu excepția celei de membru de familie, prieten și vecin. Indexul distanței sociale variază semnificativ de la un grup minoritar la altul, în unele cazuri acest indice atingând valoarea de peste 5,5, ceea ce indică faptul că persoana din grupul respectiv nu este acceptată în nici o formă de relație socială. Astfel, cel mai mare indicator al distanței sociale în Republica Moldova se atestă în cazul a șapte grupuri: persoanele LGBT, persoanele care trăiesc cu HIV, persoanele fost deținute, persoanele de religie musulmană, persoanele de origine africană, persoanele de etnie romă și persoanele cu dizabilități mintale și intelectuale (a se vedea figura 2). În cazul acestor șapte grupuri, nivelul distanței sociale (nivelul de acceptare) variază între 2,1 și 5,7 (dacă nivelul

de acceptare este mai mare de 2, atunci persoana nu ar accepta să fie vecin, prieten sau membru de familie cu reprezentantul grupului minoritar).

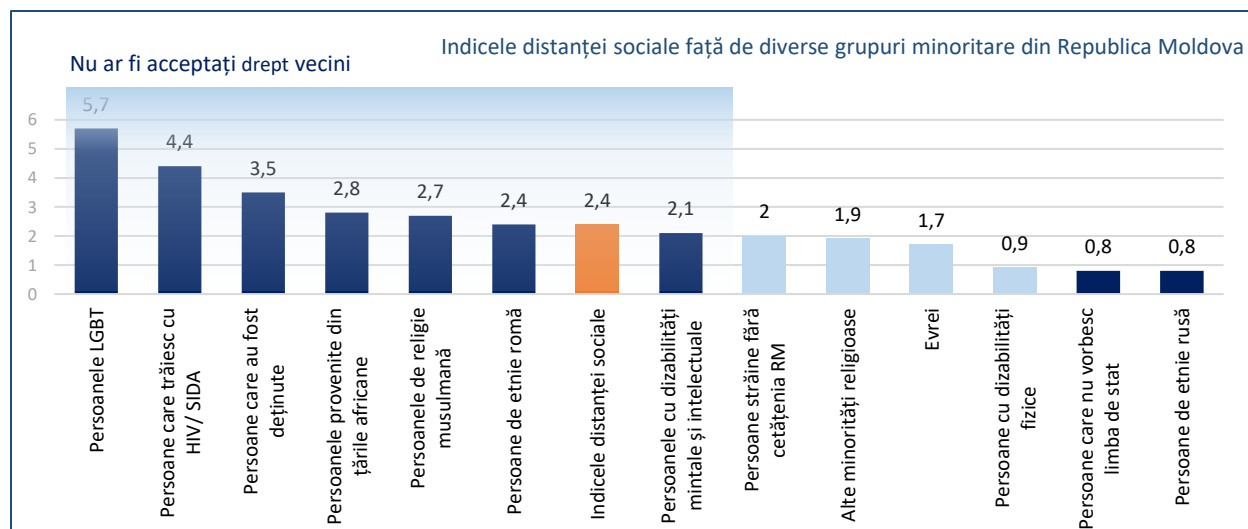

Figura 2. Indicele distanței sociale față de diverse grupuri minoritare din Republica Moldova

Sursa: Sondaj național reprezentativ, CPD, 2022

Nivelul de acceptare este adesea determinat de caracteristicile demografice ale individului. Astfel, caracteristici precum genul, nivelul de studii, vârsta, mediul de reședință pot avea implicații asupra modului cum un individ se percepe în raport cu alții și asupra predispozițiilor acestuia de a construi relații sociale cu diverse grupuri. Figura de mai jos sugerează că un nivel de studii mai înalt este asociat cu atitudini mai echilibrate și mai puține prejudecăți în raport cu persoanele sau grupurile cu care nu se identifică individul. Mediul de reședință și vârsta, la fel, influențează modul de percepție și înțelegere a relațiilor sociale: datele sugerează că persoanele din mediul urban și cele tinere tind să manifeste atitudini mai tolerante față de diverse grupuri minoritare, o explicație a acestui fenomen fiind procesul de urbanizare (inclusiv migrația masivă a tinerilor în orașe) și diversitatea socială caracteristică urbelor.

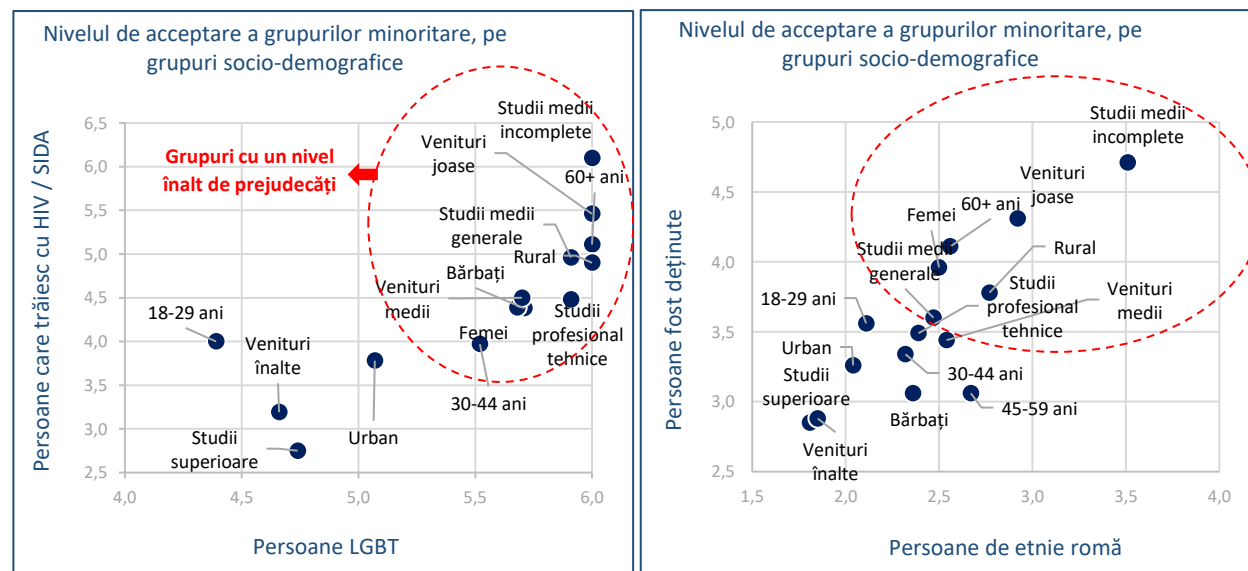

Figura 3. Indicele distanței sociale față de diverse grupuri minoritare din Republica Moldova, pe grupuri socio-demografice, Sursa: Sondaj național reprezentativ, CPD, 2022

Nivelul general al distanței sociale a sporit în raport cu anumite grupuri analizate. Figura de mai jos ilustrează tendințele cu privire la distanța socială, comparativ cu anii 2018 și 2020¹. Observăm că pentru grupurile cu cel mai accentuat grad de distanțare socială (persoane LGBT, persoane care trăiesc cu HIV/ SIDA, persoane care au fost deținute) nivelul de marginalizare a sporit în 2022. Această acutizare poate fi o consecință a crizelor care au avut loc în ultimii ani: criza pandemică care a avut un impact vizibil asupra relaționării sociale, urmată de criza economică care a lărgit distanța socio-economică între anumite grupuri. Totodată, criza de securitate regională din anul curent, pe de o parte a sporit stările de anxietate și frustrare și neacceptare a "celorlalți" (în mare parte, din cauza presiunii asupra sistemului de protecție socială), iar pe de altă parte, a creat premise favorabile pentru solidaritatea socială în efortul de susținere a refugiaților.

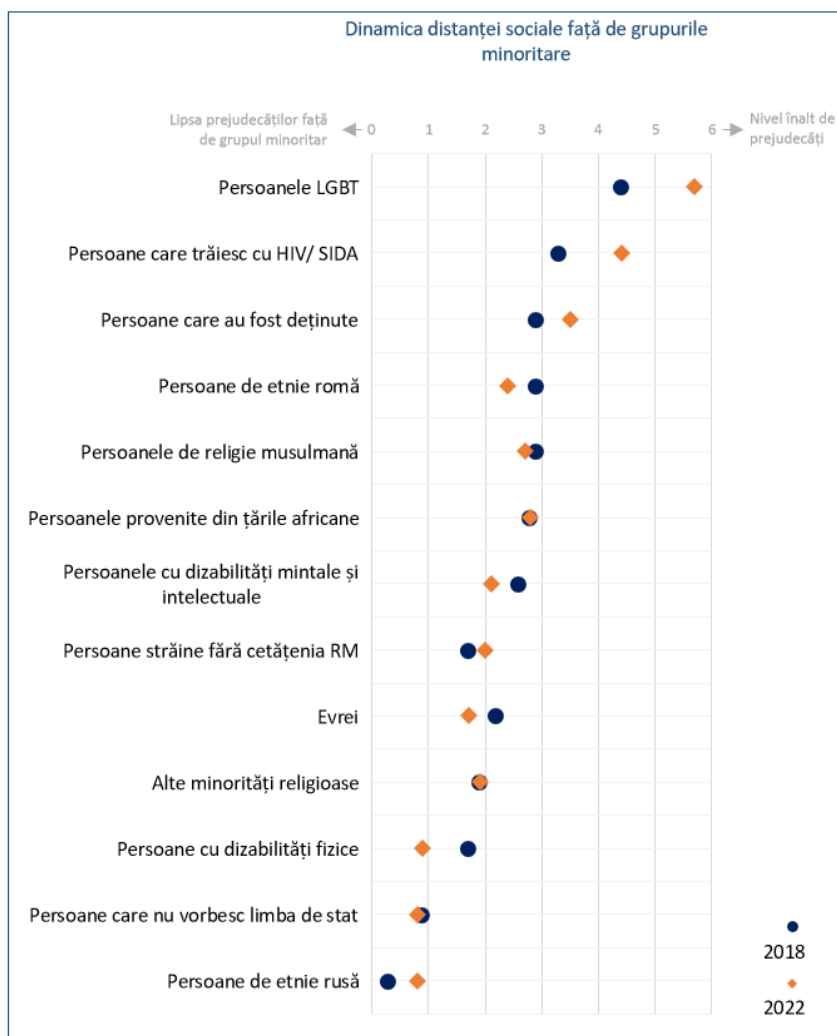

Figura 4. Tendințe ale nivelului de distanțare socială 2018-2022
 Sursa: Calculele autorilor (2022); Raportul Consiliului Pentru Egalitate (2018)

¹ Cel mai înalt grad de acceptare are indicele 0 și semnifică faptul că respondentul ar accepta ca o persoană dintr-un grup minoritar să devină membru al familiei (cel mai mic nivel de prejudecăți). În același timp, cel mai mic grad de acceptare are indicele 6 și denotă faptul că respondentul ar exclude din țară membrii unui grup (cel mai mare nivel de prejudecăți).

Anexa 1: Indexul Distanței Sociale în funcție de caracteristicile demografice ale eșantionului

2022		Persoane LGBT	Persoane care trăiesc cu HIV/ SIDA	Persoane de etnie Romă	Persoane care au fost deținute	Persoane de religie musulmană	Persoane provenite din țările africane	Persoane cu dizabilități mintale și intelectuale	Evrei	Alte minorități religioase	Persoane cu dizabilități fizice	Persoane străine fără cetățenia RM	Persoane care nu vorbesc limba de stat	Persoane de etnie rusă
TOTAL		5,7	4,4	2,4	3,5	2,7	2,8	2,1	1,7	1,9	0,9	2,0	0,8	0,8
Gen	Masculin	5,7	4,4	2,4	3,1	2,5	2,6	2,2	1,5	1,8	1,0	1,9	0,8	0,8
	Feminin	5,7	4,4	2,5	4,0	2,9	3,0	2,0	1,8	1,9	0,9	2,1	0,8	0,8
Vârstă	18-29 ani	4,4	4,0	2,1	3,6	2,5	2,0	1,5	1,7	1,2	0,9	1,3	0,5	0,8
	30-44 ani	5,5	4,0	2,3	3,3	2,3	2,3	2,0	1,8	1,7	0,8	1,7	1,0	0,8
	45-59 ani	6,0	4,3	2,7	3,1	2,6	3,0	2,2	1,6	1,8	0,8	1,7	0,5	0,7
	60+ ani	6,4	5,1	2,6	4,1	3,3	3,6	2,6	1,5	2,4	1,2	2,9	0,9	0,9
Limba interviului	Română	5,5	4,4	2,5	3,3	2,9	2,8	2,1	1,8	1,9	0,9	2,1	1,0	1,1
	Rusă	6,1	4,4	2,3	4,0	2,3	2,9	2,2	1,3	1,9	0,9	1,9	0,3	0,2
Nivelul de studii	Medii incomplete	6,5	6,1	3,5	4,7	4,0	4,1	3,2	3,5	2,9	1,5	3,3	1,3	1,0
	Medii generale	5,9	5,0	2,5	3,6	2,6	3,1	2,3	1,6	1,9	1,1	2,0	0,6	0,7
	Profesional tehnice	5,9	4,5	2,4	3,5	2,7	2,8	2,0	1,4	1,9	0,7	2,1	0,7	0,8
	Superioare	4,7	2,8	1,8	2,9	1,9	1,7	1,5	0,9	1,3	0,6	1,2	0,7	0,8
Prezența copiilor în gospodărie	Sunt copii	5,3	3,7	2,2	3,0	2,3	2,3	1,9	1,5	1,6	0,7	1,6	0,7	0,8
	Nu sunt copii	6,0	4,4	2,6	3,6	2,5	2,9	2,2	2,0	2,1	1,0	2,2	0,8	0,7
Ocupația:	Lucrează în RM	5,0	4,6	2,5	4,0	2,7	2,3	1,9	2,1	1,6	1,0	1,7	0,8	0,9
	Nu lucrează în RM	6,5	5,3	2,6	4,1	3,2	3,6	2,5	1,5	2,2	1,0	2,7	0,9	0,8
	Casnic / student	5,8	4,5	2,5	3,6	2,8	3,0	2,3	1,5	2,0	0,9	2,1	0,7	0,8
	La pensie	5,6	4,3	2,4	3,5	2,5	2,5	1,9	1,8	1,7	1,0	1,8	0,9	0,8
Nivelul socio-economic	Nivel scăzut	6,7	5,5	2,9	4,3	3,5	3,7	2,7	2,3	2,8	1,2	2,9	0,9	0,8
	Nivel mediu	5,7	4,5	2,5	3,4	2,7	2,9	2,1	1,6	1,9	0,9	1,9	0,9	0,9
	Nivel înalt	4,7	3,2	1,9	2,9	1,8	1,7	1,5	1,0	1,0	0,6	1,2	0,6	0,6
Mediul de reședință	Urban	5,1	3,8	2,0	3,3	2,1	2,2	1,9	1,1	1,5	0,8	1,5	0,5	0,6
	Rural	6,2	4,9	2,8	3,8	3,1	3,3	2,3	2,1	2,2	1,0	2,4	1,0	1,0

DESPRE CENTRUL PARTENERIAT PENTRU DEZVOLTARE

Creat în anul 1998, *Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (CPD)* este o instituție obștească, care își propune să contribuie la promovarea unui discurs integrator cu privire la problematica genurilor umane, statutul femeii și egalitatea de șanse pentru femei și bărbați. CPD se afirmă în calitate de structură neguvernamentală, care pledează pentru implementarea conceptului egalității de gen în toate domeniile vieții, promovarea politicilor publice în domeniu, abordarea problemelor ce țin de rolul femeii în societate și abilitarea acesteia, eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, fiind concomitent și un centru de documentare, informare și instruire pentru ONG-urile de profil și grupurile de inițiativă.

Scop. Dezvoltarea și consolidarea resurselor și mecanismelor de abilitare echitabilă a femeilor și bărbaților în vederea promovării egalității de gen în Republica Moldova prin susținerea unui demers coerent de influențare a politicilor.

Misiune. CPD promovează valorile egalității de gen, ca parte componentă a unei societăți deschise, în scopul consolidării unui parteneriat autentic de gen.

Viziune. CPD pledează pentru edificarea unei comunități cu perspective și oportunități egale pentru membrii/ele săi/sale, a unei societăți în care femeile și bărbații sunt cetățeni cu drepturi depline, capabili să soluționeze problemele în comun, să beneficieze în mod egal de noile oportunități și să se angajeze plenar în activități politice, economice și sociale.

ADRESA NOASTRĂ:

Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare
str. Armenească 13
Chișinău, MD-2012, Republica Moldova
Tel.: +(373 22) 23-70-89; 20-71-58
Tel./Fax: +(373 22) 20-71-57
www.progen.md
e-mail: cpd@progen.md